

Buzogány Áron

1834—1888

Az unitárius mozgalom még a XVI. században túljutott a történeti Erdély határain és a „magyarországi részeken“ is gyökeret vert. Ellenének több, mint kétszázados küzdelmébe telt, amíg a pécsi jezsuita rend évkönyvébe a krónikás feljegyezhetette, hogy 1771 az az utolsó esztendő, amikor a „buzgó“ szerzetesek unitáriust áttérítettek az ő hitükre. Az 1848. évi országgyűlésen Pozsony városában kimondják az unitárius vallás szabad gyakorlásának jogát Magyarországra is, mely az erdélyi unió természetes és jogos következménye. Ez a határozat azonban alig talál néhány unitáriust a Duna—Tisza mentén.

Az 1867. évi kiegyezést követően, sok erdélyi ember költözik fel Budapestre, s természetesen közöttük többen egyházunk hívei közül is. 1868-ban Budapestre költözködik Buzogány Áron, a kolozsvári kollégium tanára, felszentelt lelkész, akit egyházunk jelölése alapján neveznek ki vallás és közoktatásügyi miniszteri titkárnak. Buzogány Áron szép és érdemes munkásságot fejtett ki, s elsősorban a népnevelés körébe vágó kérdésekkel foglalkozott.

Buzogány Áron is egyike volt azoknak a fiataloknak, akiket egyháza az osztrák elnyomás leg-szomorúbb napjaiban készített elő külföldi egyetemeken is, a tanári állás elfoglalására. Buzogány Áron és Ferencz József külföldi tanulmányútjuk során Angliába is eljutnak s részt vesznek az angol unitáriusok évi nagygyűlésén, melyre éppen ebben az időben érkezik vissza erdélyi körútjáról Steinhall angol unitárius lelkész, aki angliai tartózkodása alatt unitárius részről támogatott Kos-

suth Lajos megbízatásával is dolgozott tanulmányútja során. Nem kis részben eredményes felszólalásuknak köszönhető az, hogy a következő évtől kezdve az angol unitáriusok teológiai főiskolájukon egy ösztöndíjas helyet biztosítanak egy magyar unitárius ifjú számára, mely ösztöndíj ma is rendelkezésére áll egyházunknak.

A kolozsvári kollégium fiatal tanára részt vesz a város közművelődési mozgalmaiban s saját szakmájában a történelmi tudományokban nagy elmélyedéssel dolgozik. Egyike volt azoknak, akik az 1872-ben felállított kolozsvári egyetem esélyes professzorjelöltjei között emlegettek. Talán nagyobb munkásság marad utána a történelmi tudományok mezején, ha megmarad a tanári pályán, amit megjelent dolgozatai sejtetni engednek. Számos unitárius jelesünk életrajzát írta meg elmélyedő gondossággal. Gedő József, Augusztovich Pál és kaáli Nagy Elek életét és munkásságát ő rajzolta meg annak a Keresztény Magvetőnek hasábjain, melynek alapításánál is ott volt s egyideig társszerkesztői tisztét is betöltötte. Az első kötetben az első dolgozat Buzogány fordításában adja Channing egyik egyházi beszédét. Mint fordító is sokat dolgozott.

Amikor egyháza bizalma folytán a minisztériumba kerül, úgy érzi, hogy feladata az is, hogy a Budapestre került s lassan, de egyre szaporodó unitárius nyáját is gyámolítsa. Színház-utcai lakásán több ízben tart házi istentiszteletet s végzi az alkalmi szolgálatoakat, esketés, kereszteleés és temetés alkalmával. Az ő gondolata az első unitárius nyilvános istentisztelet az ország fővárosá-

ban, melynek megtartására legjobb barátját és külföldi tanulmányi éveinek osztályostársát, Ferencz József kolozsvári lelkészt kéri fel. 1869 június hó 13-án a reformátusok főtanodájának tanácstermében tartják meg az első unitárius istentiszteletet, melyről a fővárosi napisajtó is nagy elismeréssel ír. Buzogány biztatja és bátorítja Budapestre került világi embereinket s az ő lelkesedése táplálja a korán elhunyt gr. Bethlen Ferencet s ragad át Hajós János és Jakab Elek és későbbi társaik lelkébe, akik méltatása nélkül a mai budapesti unitárius élet elindulásának történetét megrajzolni nem lehet.

Az első nyilvános istentisztelet az a csíra, melyre a jövő felépül. Ezt követi a többi alkalmilag tartott istentisztelet, a fiókegyház megalakulása, s rendre az anyaegyház szervezése. Derzsi Károly személyében töltik be első ízben a lelkészi állást s megindul a munka a templom felépítéséért. Ezekben a küzdelmekben Buzogány mindenütt ott van. Építi a kapcsolatot az angol unitáriusok felé s ébrentartja a kolozsvári központ érdeklődését. Mint az egyházközség jegyzője, hű krónikása az eseményeknek. A munka megkoronázását már nem érhetette meg, mert a templom csak halála után épül fel. De reménykedő lelke bízott ennek megvalósulásában.

Röviden, pár odavetett vonással egy megszívű, családjáért sok áldozatot hozó unitárius magyar embernek lelki vonásait ismerjük meg Buzogány Áron munkásságában. Egyházát szolgálta, mindig azon a munkmezőn, ahová a kötelesség szólította. Nem járt a legelső vonalban, de

azok között volt, akik a kötelességet teljes szívvel és lélekkel teljesítették. A XIX. századi unitárizmus magyarországi kibontakozását és szervezett keretekben való elindulását, neki is köszönhetjük. Áldott legyen emlékezete.

Ferencz József